

ging maakt daarom dien band niet losser, en ondermijnt het bestaansrecht der Theologische School als kerkelijke School of „eigene inrichting“ der kerken ook niet op eenigerlei wijze.

S. GREIJNDANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XXI.)

106. Welke is de zesde bede?

Dat Hij ons niet in verzoeking leiide, maar ons van den Booze verlosse, dat is, dat Hij ons tegen alle aanvallen van onze doods vijanden, den duivel, de wereld, de zonde en ons vleesch, door de kracht Zijns Geestes versterke en beveilige; opdat wij niet in zonden vallen, noch in dezen geestelijken strijd onderliggen, maar na eindelijk de volkomen overwinning behaald te hebben, de eeuwige gelukzaligheid genieten door onzen Heere Jesus Christus.

107. Waarom voegt gij deze woorden toe (aan het gebed): *Want Uwe is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid?*

Omdat ik alles, wat ik bid, alléén van Zijn goedheid en macht verwacht, en begeer, dat het tot Zijn verheerlijking aangewend wordt.

108. Waarom voegt gij aan het eind van het gebed het woordke „Amen“ erby?

Omdat ik zóó zeker weet, dat mijn gebeden door God verhoord worden, als ik dit waarlijk begeer.

Einde van den kleinen Catechismus.

R.

G. B.

Nicolaas Beets en de Camera Obscura. (1839—1939.)

Zijn er nog geheimen in de Camera Obscura, een van de meest geliefde boeken onzer letteren? Is dat boek van den metterdaad „onsterfelijken“ Hildebrand, is de Familie Stastok, is Gerrit Witse, niet klaar en fonkelend als frisch water, dat altijd weer verkwikt?

Maar daar hebt gij alreeds een geheim: waarin ligt het verkwikkende van het water? Noch in zijn klaarheid, noch in zijn fonkeling, noch eigenlijk in zijn frisheid...

En wat is het bekoringgeheim der Camera, — die, bij nadere beschouwing, lang niet overal zóó klaar is, doch integendeel meermaals gemengd met vreemde bestanddeelen en twijfelachtige smaken?

En ligt in die mengeling niet een nieuw geheim weggesloten? Het geheim, waarom de geniale schrijver van dit heugelijk boek het bij dat ééne liet; het geheim, hóé Hildebrand... Beets werd; en altijd Beets was geweest; en altijd Hildebrand bleef...

Laat ons maar dadelijk het ongetwijfeld bekorendste opus, „De Familie Stastok“, binnengaan. Daar, in den eersten volzin al, komt u de schrijver tegemoet, — om u aanstonds voor zich te winnen: „In het kleine stadje D— werd, op een Woensdag in de maand October, des namiddags omstreeks één ure, de steile ijzeren trede neergelaten van een gele diligence, rijdende over D— van C— tot E— vice versa, en uit dezelve daalde, tot groote bemoddering van dengenen die hem onmiddellijk volgde, en die niemand anders was dan zijn eigen cloak, uw onderdanige dienaar Hildebrand“.

Dat noem ik een verrassenden stijl! „In het kleine stadje D—“, hoe het verder heet blijft voor ons verborgen, maar precies wordt opgegeven dag en uur: een Woensdag in October, omstreeks één ure in den namiddag... Wat gebeurde er in dat half genoemde of misschien in 't geheel niet te raden gegeven stadje, op dien gedenkwaardigen October-Woensdagmiddag, omstreeks één ure? Er gebeurde... een los gekletter; kijk, de steile ijzeren trede eener gele diligence wordt neergelaten, „en uit dezelve daalt“,... een beeldschoon jong meisje? een duister bekende romanheld? — gij verneemt het nog niet, want wie de trede afkwam... bemodderde grootelijks „dengenen die hem onmiddellijk volgde“ — stel u gerust, het was zijn eigen jas —; uit die diligence dan daalde beeldschoon meisje noch romanheld, maar niemand minder dan — met een snaakschen glimlach — uw onderdanige dienaar Hildebrand.

De kennis is gemaakt, en meteen „het ijs gebroken“. Want Hildebrand is vóór alles een charmeur; een charmeur, die ook den minst voor „be-toovering“ valbare betoovt met zijn hupsche jeugd en beminnelijken geest, waaraan alle bederf of faticheid vreemd is. Inderdaad, een charmeur! Eerlijk beken ik, dit doode stadje D— (en elk auteur, toentertijd, noemde zijn stadjes D of X!) zoo intiem te beminnen, dat ik den naam niet graag voluit zou weten; ja, ik heb zelfs een zwak voor C— en E—, waartusschen de gele diligence reed...

„Hij had gereisd met“... en er volgt eene twee quarto-bladzijden lange beschrijving van zijn reisgezelschap, overbodig, zou men zeggen, in het verhaal, — een beschrijving gelijk er zoo menige in de Camera voorkomt, minutieus van schijnbaar eveneens geheel overtoollige bijzonderheden, doch die gedurig, met onvoorzene wending en vernuftige voordracht, den lezer nieuwsgierig en lachend meevoert.

„Hij had gereisd met een blecke dame, die het rooken had verboden en zedurig de kronkelbochten van haar boa had zitten te verschrommen, dan eens had gezucht, dan eens ingesluimerd was, dan eens eau de cologne genomen, dan weer eens geslapen had, en altijd door leelijk geweest was“.

Eerst die laatste opmerking, in haar onverwachtheid terugschijnend, over de voorgaande, doet inzien, dat die in 't geheel niet willekeurig waren, en grijpt ze saam tot een geestig beeld.

„Op dezelfde bank met deze had een jong juffertje gezeten“... en haar toilet schijnt aanvallig nog nullelooser nauwkeurig uitgeteekend: een juffertje, „in een blauwen geruiten mantel niet gedoken, het denkbeeld is te ruim, maar gestoken; een mantel, die, naar een langvergeeten mode, valbaar was om van achteren te worden ingehaald door een klein lapje van dezelfde stof, in den vorm van een suspicid, op twee paarleuieren knoopjes uitgespannen; dezelfde juffer had een strooieop op met blauw gaas lint met bruine strepen, in groote lissen met stevig soutien opgemaakt, en een hardgeel sjaaltje om den hals“.

Veel te lang, zegt iemand; maar pas op! een oogenblik later is hij blij, de fatsoenlijke armoe van haar kleeding in al dier zielige netheid voor zich te zien: „Zij was“, vervolgt de schrijver, „zij was zeer bang voor de blecke dame naast haar, en bleef op een schuwen afstand; soms had zij den goeden wil haar in 't verschikken van haar boa te hulp te komen, en eenmaal had zij er werkelijk een dikachtig roodvingerig handje, met een ring die bijzonder veel op tin leek, voor ontbloot; maar de blecke dame had haar aangeblikt, en toen had zij haar neus gesnoten...“

Op een andere plek wordt de beschrijving (van de Jodin, „als een oostersche edelsteen geval tuschen twee Christenen“, den „zilveren“ en den „koperen“) beziend door een vernuft, dat de beschrijvings-bijzonderheden tot motieven maakt van een fijn en sierlijk geestes-spel: een luchtig, contrapunctisch bewerkte clavocimbel stukje, dat héerlijk op zijn pootjes terecht komt.

„De eerste haalde, daar er niet gerookt mocht worden, den zilveren sigarenkoker een paar malen uit den zak, alleen om 't vermaak te hebben van hem open te doen, er een zilveren sigarenpijpje uit te halen, en er nog iets in te zoeken dat er niet in was, maar dat, zoo 'er in was geweest, zeker beter te pas had kunnen komen dan het pijpje, en hem vervolgens weder dicht te sluiten, na alvorens meergemeld pijpje, eerst met het voor- en daarna met het achterende naar beneden er in gepast te hebben; de laatste stak uit de koperen tabaksdoos eene niet onaardige tijdpassering in den mond. De zilveren man had eene groote neiging tot spreken; de koperen scheen vast besloten te hebben, geen mond open te doen. De Jodin had natuurlijk veel meer achting voor den zilveren, maar de zilveren was terughoudend voor de Jodin“.

Ge zoudt het ook jongleeren kunnen noemen; een gaaf, een gevoelig jongleeren met glanzende ballen... Men gevoelt niet genoeg meer tegenwoordig voor het smettelooskunstvol handwerk; heel wat klaviermuziek van Bach is niets méér dan zulke gevoelige kunstigheid; doch de zoete verrukking over het volmaakt volbrachte kunststukje is een gevoel van zeer hoog gehalte! En zeg mij, of de terugslag van den spraakgragen zilveren man, die terughoudend was voor de Jodin, niet subliem is van geslaagdheid.

Dat edel spel der geestige voordracht geeft aan menige beschrijving der Camera het evenwichtig-dartelende van een fonteintje. Meermalen echter ook, waar het niet natuurlijk welk doch gewild lijkt, bederft het vernuftige evenveel. De spikkels „geestigheid“, waarmee de schrijver dan zijn waarneming lardeert, smaken lichtelijk ranzig, zoo niet zuur. Maar in de vele navolgingen, vóór 1880 in onze letterkunde, en in alle schooljongens-opstellen ook van ná dien tijd, bewijst de welbekende „geestige“ houding, hoezeer die van Hildebrand-zelf niet 't minst misschien zoo dikwijls zij wat ál te aardig werd, ten allen tijde genóten is.

Er zijn tegen die uitvoerige beschrijvingen — met of zonder vernuft — principieelere bezwaren aan te voeren, — die echter al evenmin door ons volk zijn gevoeld. Die beschrijvingen worden niet zelden tot zoo óvergeduldige Adriaantjes — nieuws is er waarlijk niet onder de zon! — dat aan de taal zelve zichbaar wordt, hoe men haar maar niet straffeloos met schilderachtige bijzonderheden tot in het onvindige bezwaren kan. In den volgenden kralenrij-zin uit „Een onaangenaam mensch in den Haarlemmerhout“ toont de sleep van „met“-ten, welke gevaren er, voor het schrijven, schuilen in schrijvend schilderen, — hoe fijn dat ook overigens zij.

„Een jonge vrouw, nog pas onlangs uit het kraambad hersteld en nog een weinig bleek, zit aan een ander tafeltje, waarop uitgediend onbij-goed staat, met een lief mutsje met lichtblauw zeister op en een lichtblauw japonnetje aan, gemakkelijk in haar stoel geleund, te breien, en wijdt van tijd tot tijd haar aandacht aan haar kindermeid, die met een amsterdamsche kornet op het hoofd, of liever áán het hoofd, want dat soort van mutsen laat het hoofdhaar tot aan de kruin toe onbedekt, en een rozerood japonnetje, met een

zwart schortje met puntjes voor, op everlasting schoenen, met kruislinten net als mevrouw, over het schelpenpad aan den overkant rustig voort-trippelt, met aan de eene gehandschoende hand een kind van twee jaar, met een baleinen valhoedje met rozeroode strikjes, en aan de andere een van drie in beugeltjes...“

In de beschrijving van het tuintje der familie Stastok worden de details aaneengeschilderd met een niet minder onaesthetischen voorraad van waarachters, waarins, waarops, waarvoors, waar-aans en waaromheens, aldus bekreond:

„Daaraan belendde de fabriek, waaraan, tegenover het priëel, een kleine loods was uitgebouwd, met een klein plaatsje, waarop Keesje zijn huiswerk verrichtte, waarom een klein hekje.“

Die kleine feiten tegen den stijl staan niet opzichzelf; zij zijn onmiskenbaar de gevolgen van een fout in literatuur-opvatting. „Kopieerlust des dagelijkschen levens“. Potgieter's oordeel mag ook thans nog zich doen gelden, — en evenwel heeft ons volk er altijd van gehouden, in kleine tafereelen het leven na te penseelen, en nagepenseeld te zien, — en zal er, naar alle waarschijnlijkheid, van blijven houden ook! In die nabootsing, vol aardige trekjes van herkenenis en ontblooting van koddige heimelijkheden, waarin het leven levend als in een zonnig tooverspiegeltje gezien wordt, ligt, zoo het schijnt, precies de poëzie onzer nuchterheid. Het was de poëzie van Hildebrand, die Hollander was als geen tweede. Zelf, in de narede bij de tweede uitgave, verklaarde hij het succes der eerste uit die bij-uitstek Hollandscheid zijner paneeltjes: „Men moet begrijpen“, zegt hij daar, „dat wij de buitenlanders, dank zij levenden en „afgestorvenen“, al zoo op end uit kennen, dat het een heele aardigheid geworden is, voor de afwisseling, eens op onszelf te letten.“

In dit opzicht moeten de tijden een halven draai-om gewenteld zijn: wij hebben sinds Hildebrand zoo uit den treure — zij 't op Fransche manier — op onszelf gelet, dat er, voor de variatie, nu ook weer aardigheid schijnt te komen aan de beschouwing — op Hollandschen trant — van leven en geest van andere volken...

Maar Hildebrand, in den jare 1838, had bij zijn tijdgenooten nog den zin voor het Hollandsche aan te kweken: „Mijnheer's mooi“, zoo bekelde hij in „Genoegens smaken“, mijnheer's mooi is een onbepaald, een zwervend, een schemerend ideaal, saamgesteld uit twintig diverse Engelsche staal-gravures en vijftig sleendrukken van Grevedon, met en benevens vijftig beschrijvingen van moole actrices en maitresses uit feuilletons en mémoires. Nu was het toch beter en genoeglijker, het Hollandsche mooi in het hollandsche gezicht te zien, en het hollandsche genoegen in den hollandschen lach en den hollandschen aard in het hollandsche hart, en de hollandsche poëzie in de hollandsche vormen, daden en toestanden“...

Ziehier dus een aantal eigenschappen ter verklaring van het geheim in Hildebrand's populariteit: zijn Hollandscheid, zijn echt-Hollandsch klein-schilderen van tafereeltjes uit het dagelijksch leven, in een helderen stijl vol geest en gulterij... gelijk het water verkwikt, omdat het klaar is en fonkelend en frisch.

Doch zijn deze overbekende zaken verklaringen? Alles wat klaar is en fonkelend, en zelfs al wat frisch is, verkwikt toch niet? Er is diep in water iets — een smaak? — dat, bij 't gul overklokken in de keel, het hem dóét. Wat is het? En ook bij Hildebrand moeten wij het, op stuk van zaken, elders zoeken. Er zijn meer, en groote, schrijvers echt Hollandsch geweest, die zich daarenboven verwaardigd hebben, bij tijd en wijle tafereeltjes uit het dagelijksch leven te geven, in een stijl, zoo levendig en vernuftig en gultig mogelijk aangespits, en die... sinds lang niet meer gelezen worden, en nimmer veel gelezen zijn. Wij moeten het elders zoeken, en wel, niet aan den buitenkant, maar binnen in.

Het is de schrijver-zelf, die, toen hij vijftig jaar oud was geworden, — men schreef 1864 — in het voorbericht voor de zesde uitgave, op zijne wijze die verklaring gegeven heeft: beter dan menig ander in dat werk de sporen ziende van den jeugdigen leeftijd, waarop het werd tezamen gesteld, vernocht hij (zoo zegt hij daar) „de zoo ongemeens gunst, welke het bij zijne landgenooten steeds gevonden heeft, aan niets anders toe te schrijven dan daaraan, dat het zijner onbekommerde jeugd, hij wist zelf niet hoe, over het algemeen eenigszins gelukt moest wezen, met waarheid te scheisen, zoodat in zijne kleine tafereelen de Mensch den Mensch, en de Nederlander zijn Vaderland gevonden heeft; terwijl de herkenning niet al te pijnlijk was gemaakt door een jong gevoel dat, van boosaardigheid vrij, zijn Vaderland en de menschen liefhad“.

En inderdaad, dát is wel de oorzaak van de onweerstaanbare bekoorlijkheid der beste stukken uit dit boek: het natuurlijk-opgewelde, de tierige levensliefde en de lust die schrijvend uit te vieren, der „onbekommerde jeugd“, — gelijk, eindelijk, de leschkracht van water dáárin bestaat: dat zijn smaak van alle smaken de eenvoudigste is, de onveranderlijk jonge smaak van wat zóó uit de aarde bront of van den heuvel stroomt.

Toen de drie en zeventigjarige grijsaard zijn

„noodige en overbodige opheldering“: „Na vijftig jaar“ voltooide, ten besluite verklarende hoe alle verhalen omtrent een afspraak tusschen vrienden of onderlingen wedstrijd, als aanleiding tot het schrijven der Camera Obscura „louter sprookjes“ moesten heeten, toen waren dit zijn laatste woorden, die het nogmaals bevestigden: „dat, indien er eenig boek is dat gezegd kan worden, zonder eenig bepaald voornemen of voorbedacht oogmerk bij zijn schrijver geboren en als vanzelf ter wereld gekomen te zijn, dat boek het boek is van den niets daarmede op 'toog gehad hebbenden drie- tot zesentwintig jarigen HILDEBRAND“.

„L'art pour l'art“ — de leuze is grondig in discrediet: zij klinkt ook onaangenaam, omdat men er het egoïsme, en het onvruchtbare, van den modernen Franschen geest in meent te hooren. En evenwel is — het talent aangenomen — het zorgeloos schrijven, om geen andere reden dan dat men plezier erin heeft, te schrijven, zeker eene der mogelijkheden voor het ontstaan van kunst, die duurzaam verheugen zal. Aan dit argeloos zich geven van den jongen levens-minnaar danken de kostbaarste onder deze stukken dat onverflensbaar nieuw en frissche, die innige klaarheid van stemming en toon, die fijne directheid van werking, verrassender nog in den dialoog dan in de verhalende en beschrijvende gedeelten; maar bovenal het schoone liefdegevoel voor dat uit te beelden wereldje, dien lach zonder eenige bitterheid, die zuivere deernis, — de HUMOR.

A. J. H. KRUIZINGA.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Velerlei misvatting.

Dr Thijs heeft in het „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift“ gerecenseerd mijn boekje: „Verbond en Belijdenis“.

Nu is het natuurlijk onmogelijk, op alle recensien in te gaan. Men zou, dat doende, aan den gang kunnen blijven.

Deze recensie lijkt mij evenwel van dien aard, dat het goed is, daarover iets te zeggen, omdat hierin zoo duidelijk aan den dag treedt, de altijd weer terugkeerende misvatting over de bedoelingen van mij en van allen met wie ik gelijk denk.

Ik schrijf daartoe letterlijk over, wat dr Thijs zegt:

„De verbondsbeschouwing in dit boekje (zoo schrijft hij) is de mijne niet, maar het is niet mijn bedoeling hierop in te gaan. Ik wijs er slechts op, dat het (naar mijn gedachte althans) aan een tegenstrijdigheid en een dubbelzinnigheid lijdt. De tegenstrijdigheid is deze. God zegt tot den bondeling: Ik geef u de vergeving der zonden en het eeuwige leven. Dit wil echter nog niet zeggen, dat de bondeling deze weldaden ontvangt.

God geeft allen bondelingen het heil. Of ze het zullen hebben hangt hiervan af, of ze het aannemen. (pag. 14.)

Het „geven“ is hier dus niet meer, dan wat wij gewoonlijk een „aanbod“ noemen.

Tot zoover eerst dr Thijs.

Volgens zijn beschouwing is, wat ik noem „een geven van het heil“, niet meer dan een aanbod.

Maar dat is toch niet juist. Het is veel sterker. Als iemand een testament maakt en daarin aan mij een bepaald bedrag legateert, en die man komt te sterven, dan heb ik krachtens dat testament, recht op dat goed; rechtens is het het mijne. Of ik het zal bezitten en genieten hangt natuurlijk hiervan af, of ik het legaat aanvaard. Ieder gevoelt onmiddellijk, dat de plaatsing van mijn naam in het testament, voor dat bedrag, iets anders is dan een aanbod; het is veel sterker. Dat kapitaal is, door die legateering, het mijne geworden, en op grond daarvan mag ik het aanvaarden.

Zoo nu staat het ook met betrekking tot den bondeling en het goed des verbonds. Daarin gaat het maar niet om een aanbod.

Als ik zeg: „God geeft dat den bondeling“, dan wordt daarin uitgesproken de waarheid, dat God den bondeling rechtens tot eigenaar van dat heil maakt; God zet dat goed op zijn naam. Op grond daarvan mag en moet hij dat nu aanvaarden.

Hierin is het verschil tusschen den bondeling en hem, die buiten het verbond werd geboren.

De bondeling moet gelooven, dat het heil voor hem is, omdat hij, krachtens Goddelijke beschikking, er recht op heeft.

De niet-bondeling, wien het heil wordt aangeboden, moet gelooven om er recht op te krijgen.

De voorstelling, die ik gegeven heb, is trouwens niet een uitvinding van mijzelf; zij berust heeltemaal op ons Doopsformulier.

Ik lees daar: „Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot Zijn kinderen en erigenamen aanneemt. En als wij in

den Naam des Zoons gedoopt worden, zoo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wascht in Zijn bloed.

Desgelijks als wij gedoopt worden in den Naam des Heiligen Geestes, zoo verzekert ons de Heilige Geest door dit Heilig Sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil.“

Zoo staat het er.

Uitdrukkelijk wordt daar gezegd, dat de Zoon ons verzegelt, dat Hij ons wascht in Zijn bloed, m. a. w. dat Hij ons schenkt de vergeving der zonden.

En nu, één van tweeën, — dat geldt niet voor allen, die gedoopt worden, of het kan niet anders beteekenen dan wat ik daarin lees.

Durft men nu aan, te zeggen: „dat geldt niet allen bondelingen, maar alléén den uitverkorenen?“

Ik weet wel, dat velen dat tegenwoordig doen. Maar dan vraag ik: „is er in het formulier ook maar één aanwijzing, dat wat daar gezegd wordt, alléén waar is voor de uitverkorenen?“

Die gedachte moet men in het formulier inleggen, maar zij ligt er niet in.

In de tweede plaats: als die verzekering en verzegeling van den doop niet allen doopelingen geldt, waar blijft dan voor de ouders de troost van den doop? Dan zal eerst openbaar moeten worden, dat ik in mijn kind met een uitverkoren kind te doen heb. Ook de doopeling zelf zal dan eerst moeten weten, of hij een uitverkorene is, eer hij zich de beloften toeëigent; en zoo zoudt gij krijgen de omgekeerde wereld, waarin ik niet geloof op grond van Gods belofte, maar de belofte aanvaard op grond van mijn geloof.

Hierbij moet mij nog iets van het hart.

In den laatsten tijd is men er telkens op uit geweest, om uitspraken en voorstellingen, waarmee men het niet eens was, te veroordeelen met een verwijzing naar de belijdenisschriften. En men was daarbij terstond gereed om te zeggen: „Gij moogt dat niet leeren; als ge er zoo over denkt, dan moet ge een gravamen indienen tegen de belijdenis.“ En dat gold dan dingen, waarvan het heelemaal niet duidelijk is, of zij inderdaad van de belijdenis afwijken. Eer het tegendeel.

Maar van diezelfde zijde wordt wel telkens een voorstelling gegeven van het Verbond en de Bondelingen, die zeker niet overeenstemt met de uitspraken van de belijdenis en de formulieren.

Nergens maken belijdenis en formulieren onderscheid tusschen de kinderen der geloovigen. Zij hebben allen gelijkelyk recht op den Doop en hun wordt in den Doop allen hetzelfde heil verzekerd.

En nu wil ik, van mijn zijde, niemand beschuldigen van afwijking, van ongereformeerd zijn. Ik ben vast overtuigd, dat het allen er om te doen is, de waarheid klaar te zien en den zin der belijdenis te vinden en te vertolken.

Maar laat men dan ook hinnerzijds dat van ons gelooven en niet telkens pogen ons het zwijgen op te leggen en te zeggen: „halt, dat is tegen de belijdenis.“

Zoo krijgt men een meien met twee maten en geeft men den indruk van partijdig te zijn.

Ik ga nu verder met de recensie van dr Thijs:

„Toch“, zoo gaat hij voort, „wil Ds van Dijk niet weten van het zelfonderzoek of men wel werkelijk een kind van God is. Dat moet krachtens Gods belofte inzet en uitgangspunt van heel ons leven zijn. Dat moeten wij gelooven op elk punt van onzen weg.“ (pag. 30.)

Dit nu lijkt mij een tegenstrijdigheid. Als de gelofte een aanbod is, dat door het geloof moet worden aangenomen, dan blijft er toch ruimte voor de vraag: „neem ik het werkelijk aan?“ Dan kan uit zulk een belofte toch niet volgen, dat ik gelooven moet, dat ik ze aanneem en een geloovige bent“

Tot zoover dr Thijs.

Hier nu liggen de misverstanden voor het grijpen.

Waarin die misverstanden bestaan, hoop ik in een volgend artikel te laten zien.

D. v. D.

HET BOEK VAN DE WEEK

„De verborgenheden van het Koninkrijk der Hemelen“.

Reeds geruimen tijd wacht dit werk op bespreking. Nu dezer dagen het 2e deel verschenen is, willen wij niet langer wachten.

Wij bevinden ons bij de beoordeeling in een moeilijke positie.

Want terwijl wij enerzijds dankbaar zijn voor deze boeken van dr H. A. van Andel, willen wij toch ook wijzen op dingen, die wij hebben gemist. Dankbaar zijn wij voor deze behandeling van de gelijkenissen. 't Is reeds vele jaren geleden, dat van Schriftgeloovige zijde een werk verscheen, dat deze stof behandelde.

En nu willen wij gaarne uitspreken, dat er over vele gelijkenissen in dit werk door dr Van Andel

verrassend licht opgaat. 't Is altijd de moeite waard om Van Andel te raadplegen. En ik kan mij niet voorstellen, dat iemand, die geroepen wordt om gelijkenissen te behandelen, niet zou grijpen naar dit werk van dr Van Andel.

De schrijver heeft zijn stof in preeken behandeld. Deze methode van behandelen heeft haar voor- en nadeelen.

Voordeelen, want nu behoeven deze boeken niet speciaal te worden verkocht aan predikanten. Onze vereenigingen zullen haar winst kunnen doen met Van Andel's werk te gebruiken voor hun inleidingen. Leden der gemeente zien hun boekerij aan stichtelijke lectuur verrijkt. Zelfs vacante kerken zullen goed doen eens een preek van Van Andel te lezen.

Door den preekvorm te kiezen voor de behandeling der gelijkenissen heeft dr Van Andel ons christelijk publiek aan zich verplicht. En niemand zal zonder vrucht deze werken terzijde leggen. Wij kunnen wat dat betreft onvoorwaardelijk deze boeken aanbevelen.

Nadeelen heeft echter deze methode o. i. toch ook. En wij willen, hoewel met schroom, onze bezwaren formuleeren en met voorbeelden toelichten.

Wie preeken publiceert kan verwachten, dat dan ook de maatstaf van preeken wordt aangelegd.

En dan is het ons opgevallen, dat vele preeken homiletisch zwak zijn. De verhouding tusschen het eerste en tweede punt in de preek over „de onbarmhartige dienstknecht“ (II, 7) lijkt nergens naar! Het eerste punt beslaat 2 bladzijden, het tweede punt liefst 9 bladzijden druks. Dan krijgt dat 2e punt op blz. 92 weer een onderverdeling! En toch is het een prächtspreek! En zoo zouden wij meerdere voorbeelden kunnen noemen. In de preek over „de Boetvaardige zondares“ (II, 8) is het 3e punt in verhouding tot de andere ook te lang.

Een ander bezwaar, dat wij niet verzwijgen willen, is, dat deze preeken niet christo-centrisch zijn in haar homiletische constructie. Elk verhaal, ook elke gelijkenis is christo-centrisch. Het gaat om de openbaring van den Christus. Dat gereformeerd vooroordeel mag dan ook consequent getoond worden in den technischen vorm!

Maar b. v. in II, 8, wordt o. i. de verdeeling beheerscht door de menschen, die er in voorkomen.

Wel heel sterk komt dat naar voren in de preek over „de Kananeesche vrouw“ (II, 9). Daar staat de mensch in het centrum. Maar niet is uitgegaan van de zelfopenbaring van den Christus, van het ambtelijk werk van Jezus ten aanzien van deze vrouw.

De preek over „de Rijke man en Lazarus“ is schitterend om te lezen, en is vol fijne exegetische opmerkingen; is keurig van taal; is treffend en dringend.

Maar wij achten haar toch niet christo-centrisch in den opbouw. Wij willen de verdeeling eens laten lezen:

„De gelijkenis van den rijken man en Lazarus“.

1e. schijnbare rijkdom en armoede in de tegenwoordige wereld;

2e. wezenlijke rijkdom en armoede in de toekomstige wereld;

3e. een bode uit de hel, schijnbaar hemelsch;

4e. een weigering uit den hemel, schijnbaar hellsch.

Nu is het o zoo gemakkelijk om critiek te oefenen op het preekwerk van iemand, die reeds jarenlang in het zweet zijns aanschijs gewerkt heeft, door een predikant, die nog maar enkele jaren aan het preeken is! En wellicht zullen sommigen deze critiek op het werk van dr Van Andel kleinzielig vinden! Maar wij zouden om wat liefs gezwezen hebben van deze dingen, wanneer wij niet zelf hartgrondig ervan overtuigd waren, dat het toch anders moet! Wie zelf altijd worstelen moet om de Schriftgevegens christo-centrisch voor te stellen aan Gods gemeente en dat ook wil doen in den homiletischen opbouw van zijn kanselwerk, zal wellicht onze opmerkingen begrijpen.

Dr van Andel moge uit onze opmerkingen opmaken, met hoe groote belangstelling wij zijn boeken hebben gelezen vanuit homiletisch gezichtspunt.

Wie zelf altijd weer preeken mag, grijpt vanzelfsprekend met graagte naar anderers preekwerk om te leeren hoe het moet. Wij kunnen ons in deze wijze van behandeling niet vinden. Hoe het dan wel moet? Dat weten wij ook niet! Wij hebben zelf te weinig over de gelijkenissen gepreekt, juist gezien de bijzondere eischen, die wij meenen te moeten stellen aan de wijze, de methode van behandeling. Het zij ons vergund, een proeve te geven over de gelijkenis uit Lucas 13: 22-30.

„Christus' zelfopenbaring als Heer des Huizes“.

1. Hij sluit de deur om burgers en vijanden van het Rijk te scheiden;

2. Hij sluit de deur achter de burgers van het rijk.

3. Hij sluit de deur voor de vijanden van het rijk.

Wij willen nog een opmerking maken. Het trof ons, hoe zoo goed als niet gesproken wordt over Israëls verbondspositie. Dan zouden vele trekken toch veel duidelijker worden; b. v. in de gelijkenissen van den rijken man en Lazarus (II, 4); van den verloren zoon (II, 1) en in het verhaal van de Kananeesche vrouw. (II, 9).

Wij
het vel
werker
gelukw
van di
voor, s
behand
Maar
ons va
helpen.

Het s
loopen
neer d
vraag
is dat
ver ee
vorn
lij, zo
lend z
van be
die als
aan de
Laat
zich w
werk v
overtui
twee b
Cape.

ST
Prof
In de
ik enke
het gere
de voor
Assen, v
aanving
element
die op c
deze na

De sy
moet w
zitting d
bureau
De syz
questies
en beslis
De be
niet de
Leeuwer
kerkelijk
roep van
Indien d
zijn doo
zelfstanc
synode)
broeders
recht, d
gadering
volgende
Daarve
A. Dat
B. le.

zaak
saamger
scheiden
particul
cultere
helderhe
gebracht
„buiteng
wordt op
komende
loofd o
synode
uitschak
te zien,
weer de
heldering
den inge
twee me
meerd e
wijzen e
C. Dat
rende le
in plaats
geleid t
van ha
zelf beha
voortdur
rechtelij
recht in
komen t
kerkrech
D. Hee
aangewe
van dez
geoordee

Had ni
ds van
handelen
Is niet
sis Zaam
in behan
de uittre

Tot zoo
boom. M
in het le